

Posudek bakalářské práce (z pohledu oponenta)

téma: **Problematika inkluze na základních školách**

autor: **Michaela Machovcová**

vedoucí: **Mgr. Tomáš Retka**

Předložená bakalářská práce je zaměřena na inkluzi žáků se SVP. Téma si tak studentka vybrala aktuální a potřebné. Klade si relevantní výzkumné otázky. Na konkrétních příkladech v nejmenované škole zjišťuje, jak nová legislativa ovlivnila tento proces. Studentka zde zaznamenala několik příkladů, na které se snaží dívat z více perspektiv: část z nich je nahlížen z pohledu učitelek, asistentek pedagoga, maminek začleněného žáka a maminek tzv. intaktního žáka. Je ovšem pravda, že ne u všech případů bylo možné získat pohled všech takto zúčastněných osob.

Krom popisu legislativy (novely zákona z roku 2014), kterému je věnován – řekla bych zbytečně velký prostor (10,5 stran – s. 33-43 – většina této kapitoly mohla být v příloze, s většinou bodů studentka v práci nepracuje) a krom rozsáhlého popisu výchovně-vzdělávacích poradenských služeb v ČR (s nimiž prakticky do styku nepřišla a ani nevysvětlila, zda s některými z nich je ve styku sledovaná škola, rodiče, žáci, tedy nevidím důvod, proč jsou jim věnovány 3 strany) je vlastní výzkum ukotven z mého pohledu celkem vhodně prostřednictvím pojmů integrace, inkluze, socializace, diskriminace, marginalita. Vedle toho na samotnou inkluzi nahlíží studentka jako na rituál a pracuje s pojmem liminalita.

Zarážející mi připadá, že studentka bez problémů přistupuje na škatulkování dětí – pojmy žáci s postižením (popř. s SVP) a intaktní žáci používá a přijímá, aniž by se vůči nim vymezila (kde je jasná dělící čára mezi těmito dětmi?). Stejně tak mne překvapilo, že mezi výsledky svého výzkumu zahrnuje dva velmi nejasné případy – žáka ze třetí třídy a bývalého žáka z páté třídy. U prvního má k dispozici pouze výpověď maminky, při tom se dozvídáme, že tato maminka má problém s paní učitelkou a jak učitelka, tak i asistentka odmítají svou účast ve výzkumu. U druhého, který měl problémy s agresivním chováním a musel ze školy odejít, má pouze hodnocení učitelky, asistentky a rodiče jeho spolužačky (kteří svorně odsuzují jednání rodičů). V obou případech shledávám seznámení se studentky s případy za natolik nekomplexní, že je vůbec otázkou, zda je možné na jejich základě činit jakékoliv závěry. Můžeme se například domnívat, že medikace páťáka byla natolik problematická, mohla vyvolávat vedlejší účinky, které rodiče nemohli akceptovat, a proto byl žák bez medikace (za což byli rodiče školou obviněni a škola dokonce případ nechala prošetřit Českou školní inspekcí).

Práce je také zatížena drobnými nesrovnalostmi: autorka odkazuje na Vítková 2013 – pod písmenem „V“ je v literatuře pouze Vágnerová. Vítková 2013 však v seznamu literatury nechybí, jen je třeba ji hledat pod písmenem „B“ (jako Bartoňová, Opatřilová, Vítková 2013). Stejný problém má čtenář s odkazem Hadj-Mousová 1992, kterou nenalezne pod „H“, ale pod „V“ (jako Vágnerová, Hadj-Mousová, Štech 1992).

Dalších nesrovnalostí, či přímo zmatení čtenáře, se studentka dopouští v označení svých informantů a v práci s jejich výroky. Uvedu zde dva příklady:

1. nejprve na s. 26 jen předkládá části výpovědí tří maminek, aniž by vysvětlila, o koho jde (to si čtenář buď vyhledá dopředu – např. v příloze na s. 68, nebo si počká až na s. 45, kde se o zjištěných příkladech inkluze v konkrétní škole dozví více, až na to, že...);

2. na s. 45 čtenář zjistí, že Maminka č. 1 má syna se zrakovým postižením a Maminka č. 2 má syna s diagnostikovaným autismem, ovšem o dvě strany dále je Asistentka č. 1 definována jako asistentka „žáka maminky číslo 1 s autismem“ a Asistentka č. 2 jako asistentka „žáka maminky číslo 2 se zrakovým zdravotním postižením“ (s.47). Není tedy úplně jisté, která maminka má které dítě, popř. zda se nejedná o postižené maminky (?), čtenář je trochu znejistěn v otázce, která asistentka patří ke kterému dítěti.

Na jednu stranu uznávám, že pro celkový závěr nemá tento zmatek nijak silný dopad - obě asistentky se prakticky shodují v nahlížení na probíhající inkluzi v této třídě, kde obě působí. Obě hájí inkluzi žáka se zrakovým postižením a obě se staví kriticky vůči inkluzi žáka s autismem. Na jednu stranu tyto momenty uvádím především jako doporučení, aby si studentka na takové přešlapy dávala v příštích pracích pozor. Na druhou stranu se ovšem stavím velmi kriticky k tomu, že závažné zjištění studentky – že asistentka žáka zaměstnaná za účelem jeho inkluze se staví vůči jeho inkluzi kriticky – zůstává prakticky nereflektované. Docházím k alarmujícímu vlastnímu zjištění, že se studentka setkala s tím, že prvňáček s autismem je začleněn do třídy s asistentkou, leč nemá u nikoho zastání. Ve škole není osoba, která by mu dávala důvěru a plně jeho inkluzi podporovala, a dokonce i jeho asistentka tuto inkluzi neschvaluje. Studentka přitom toto odmítání jako závalu probíhající inkluze nijak nevnímá. Čtenář si tak nutně klade otázky, na které ovšem nedostane odpovědi:

Nedozvídáme se, zda studentka pozorovala projevy těchto rušivých žáků přímo ve třídě, nevíme, jakou má žák prognózu, zda je mimořádně inteligentní, jak zvládá výuku a jaká škola by pro něj byla alternativou (kam by mohl přestoupit, kdyby v této škole selhával).

Docházím tak ke zjištění, že zatímco některé informace studentka předkládá hned dvakrát (např. kolik otázek komu předložila, si čtenář přečte na s. 15-16 a následně i na s. 44-45), některé o dost potřebnější informace (jako zda činila i pozorování dětí ve třídě či ve družině) se vůbec nedozví.

Ačkoliv v dílčích aspektech jsem k práci kritická, celkově práci považuji za přijatelnou a místy i inspirativní. Studentka prokázala, že je schopna vyjednat si realizaci výzkumu v celkem složitém prostředí, kde jednotliví aktéři nemají shodné stanovisko ke zkoumanému procesu inkluze. Ukazuje se, že inkluze žáků je prakticky vynucována legislativou, odborníky (resp. jejich posudky) a rodiči dětí se SVP, ale občas současně odmítána učitelkami, asistentkami a rodiči tzv. intaktních žáků. Práce tak tento rozpor velmi dobře dokumentuje.

Závěr: Předloženou BP doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm **C-D** v závislosti na průběhu obhajoby.

Mgr. Lada Viková

V Pardubicích dne 10. 8. 2018